

tekst-proces, ta ponavljanja moteča. Očitno je ta stilistična nerodnost posledica dejstva, da je monografija (verjetno) narejena po načelu "kopiraj, odreži, prilepi", izhajajoč iz že objavljenih referatov ali osnutkov zanje. Ob nekoliko doslednejšem uredniškem posegu bi knjiga-pokrajina, ki je pred nami, gotovo izgubila na četrtini obsega, a bi s tem gotovo postala privlačnejša in udobnejša teoretska naprava.

Če se v zaključku recenzije vprašam, kje je presežek novega dela, lahko rečem, da je - ob že znanem iz predhodnih del avtorja - presežek ravno v fenomenološkem vztrajanju na analizi drugačnosti aktivne "publike" ter nesamoumevnosti sodobne umetnosti, ki se kaže predvsem kot področje preigravanja različnih modelov komuniciranja s strani t.i. muzejev sodobne umetnosti v procesih produkcije "kot-da-umetnosti". Ob duhovitih opisih avtorjeve lastne udeležbe v družbi vmesnikov, kjer zlasti izstopa njegova mazohistična uporaba kolesa kot vmesnika za spoznavanje povečane realnosti Ljubljane, pa je ključna kakovost dela v opozarjanju na bele pege prevladujočih modnih teoretiziranj.

Gre za cel sklop razvojno pomembnih vprašanj za področje umetnosti v ožjem smislu kot tudi za bodoči razvoj družbe vmesnikov in povečane realnosti nasploh. Gotovo je eden od ključnih problemov estetizirana nastanost informatiziranih grajenih habitatov in umetnih svetov, kjer se kopičijo trivialni vektorji informacij-smeti, kar nam onemogoča gladke vožnje skozi digitalne pokrajine. Še bolj ključno je vprašanje redukcije globine na račun estetizacije obogatene sedanosti, kjer se za lepoto površine in enostavnostjo prehodomorfa skrivajo nova deteritorializirana

gospostva. Ta gospostva so prisotna tako v sistemih produkcije "kot-da-umetnosti", ko muzeji in kustosi odločajo, katere digitalne pokrajine bodo zasedale družbeno mesto umetnosti, kot tudi v sistemih produkcije teorij, kjer kljub deteritorializaciji družbe vmesnikov ostaja izrazita anglosaksonska prevlada pogosto prav bebahvih, a "pravih-teorij". Uprizarjanju dogodkov se pač ne more izmakniti "mainstream" sfera teoretske produkcije, ki je pač le sestavni del nove ekonomije.

Kljub dejstvu, da je ob praksah, ki nam jih predstavlja Strehovec, tudi teorija, ki poskuša ne le razumevati, ampak tudi soustvarjati te prakse in podobe novih umetniških in tudi pogosto civilnodružbenih aktivizmov, še v "beta fazi", bi delo dodatno pridobilo na kakovosti, če bi avtor ta problemska vozlišča poskušal razvozlati v obliki bolj razvitih (vsaj hipotetičnih) "teoretskih naprav". Ob tem pa bi tudi kritika slovenskega kulturnega prostora, s prevladujočo kombinacijo "nacionalliteratstva" in "japicifiranega literatstva" ter togosti akademske sfere s tem razvojem, pridobila na teži. Povedano drugače, po ducatu let, ko nas je Strehovec kot DJ informiral o paradigmatičnih premikih, bi si zvesti bralci mogoče želeli, da se DJ prelevi v MC, a pustimo kolesarju njegovo pot in mogoče nas v bodoče presenetiti.

Maša FILIPOVIĆ

Srečo Dragoš, Vesna Leskošek
Družbena neenakost in socialni kapital
 Mirovni Inštitut, Zbirka Politike, Ljubljana 2003, str. 91, 2.900,00 SIT (ISBN: 961-6455-07-9)

Ena pomembnih tem v agendah politikov v Evropski uniji je problematika vključenosti posameznikov in t.i. ranljivih skupin. Na evropski ravni se sprejemajo strategije, ki težijo k vključevanju vseh ljudi v življenje družbe, k zmanjševanju neenakosti in odpravi revščine. Tudi v Sloveniji je bil v tem okviru sprejet nacionalni Program boja proti revščini in socialni izključenosti (leta 2000). Pri tem pa je zanimivo, da se koncept revščine same umika iz politične agende (kar je izrazito vidno na ravni Evropske unije), nadomeščajo pa ga drugi koncepti, kot so socialna izključenost in socialna vključenost, družbena kohezija, pa tudi socialni kapital ipd. Izpostavlja se pomembnost t.i. mehkih komponent pri vzpostavljanju enakosti med posamezniki, poleg tradicionalnih "trdih" komponent, kot je na primer ekonomski položaj posameznika. Poudarek knjige Sreča Dragoša in Vesne Leskošek je ravno na teh mehkih komponentah razlik v družbi, ki jih združita v analizi socialnega kapitala skupnosti. Socialni kapital je namreč lahko eden izmed faktorjev neenakosti, hkrati pa je lahko tudi faktor premagovanja neenakosti. S. Dragoš in V. Leskošek sta doktorirala na področju sociologije in sta zaposlena na Fakulteti za Socialno delo, monografija pa je nadaljevanje njenega dela na področju neenakosti in socialnega kapitala.

V monografiji se lotita kompleksne naloge, in sicer razkritja nekaterih ideoloških konstruktov o neenakosti v slovenski družbi. V prvem poglavju teoretično umestita poenostavitve sveta v tri kategorije. Ideologija je ena od oblik poenostavitve, in spada v tisto kategorijo poenostavitve, za katere je značilno, da so neresnične, preverljive in nevar-

ne. Pri tem ideologijo definirata kot interesno pogojene konstrukte realnosti, ki se z uporabo družbene moči uveljavljajo na račun drugih in drugačnih (konkurenčnih) konstruktov (str. 15). Ta definicija ideologije je okvir za obravnavanje družbene neenakosti v drugem poglavju, v katerem so predstavljene in jasno analizirane tri poenostavitve oz. trije ideološki konstrukti, ki se nanašajo na družbeno neenakost (v Sloveniji). Tako je predstavljena "ideologija unificiranja", znotraj katere velja, da sta tako kapitalizem oz. (neo)liberalizem kot socializem bila enako neuspešna pri odpravljanju družbenih razlik, čeprav naj bi socializem ravno to "obljubljajal". Avtor in avtorica razkrijeta, da je problem te ideologije v nerazlikovanju med družbeno razliko in družbeno neenakostjo. Pokazeta namreč, da socializem in (neo)liberalizem dopuščata družbeno neenakost, razlika pa je v tem, da socializem, nasprotno (neo)liberalizmu, ni dopuščal družbene različnosti. V tem delu obravnavata obdobje socializma pri nas, umestita prejšnji režim z novih vidikov in v kontekstu primerjave z (neo)liberalizmom ter poudarita neučinkovitost socializma v spopadanju z družbenimi neenakostmi.

Pomembnost razkrivanja ideologij, ki delujejo v ozadju družbenih problemov, kot so na primer problemi revščine in neenakosti, je v tem, da definicija problema vpliva na to, kako se ta problem naprej obravnava na politični agendi in kakšne so predlagane rešitve. To je skladno s pogledom W. Parsonsa (1999), ki pravi, da je od opredelitve problema odvisno tudi njegovo reševanje oz. da je opredelitev problema del problema samega. Tako lahko neko družbeno stanje sploh ni obravnavano

oz. opredeljeno kot problem, kar pomeni, da sploh ne doseže politične agende kot vprašanje, katerega je potrebno reševati. In ravno to se kaže v drugi in tretji ideologiji, kot ju predstavlja avtor in avtorica, znotraj katerih družbena neenakost v Sloveniji ni predstavljena kot problem oz. pomembno družbeno vprašanje, ki bi terjalo akcijo.

Druga ideologija, ki jo identificirata, je "ideologija ekonomiziranja", ki se nanaša na prepričanje, da je za uspešen prehod v tržno družbo nujno povečanje družbene neenakosti. Na to se navezuje prepričanje, da je bila neenakost manjša v socializmu, medtem ko je v kapitalističnih državah nujno večja. Obstoj družbene neenakosti je torej znotraj te ideologije definiran kot neproblematičen oz. nujen pojav. Ugotavljata neresničnost te ideologije, saj dokazujeta na podlagi podatkov o deležu dohodkov, s katerimi razpolaga zgornja desetina najpremožnejših gospodinjstev v različnih državah, da neenakost ni odvisna od socialističnosti ali kapitalističnosti nacionalnih ekonomij. Primerjava podatkov v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja (avtorja povzemata Goldthorpa, 1985) je namreč pokazala, da je v takratni Jugoslaviji zgornja desetina gospodinjstev razpolagala z 22,5% vseh dohodkov, na primer na Švedskem z 21,3%, v ZDA pa z 26,6% vseh dohodkov (str. 29). Nato ugotavljata, da se je neenakost (gledano po deležu dohodkov, s katerim razpolaga zgornja desetiina gospodinjstev) v Sloveniji konec 90. celo nekoliko zmanjšala v primerjavi s prvim obdobjem tranzicije. To torej kaže, da prehod v tržno gospodarstvo ne vodi nujno v večjo neenakost.

Tretjo ideologijo poimenujeta "ideologija minimaliziranja". Gre za prepri-

čanje, da je stopnja družbene neenakosti v Sloveniji danes na sprejemljivi ravni. Zopet torej neenakost ni definirana kot družbeni problem in tako ni potrebe po politični akciji za rešitev tega problema. Dokazujeta zmotnost tudi te ideologije in zaključita, da je družbena neenakost v Sloveniji danes prevelika, saj povzroča revščino. Opozarjata tudi na negativne trende (k možnemu poslabšanju) na tem področju, predvsem zaradi različnih družbenih procesov tranzicije (npr. denacionalizacija), ki so po njunem mnenju povečali neenakost in katerih učinki bodo resnično vidni šele na dolgi rok.

Ideologije neenakosti opazujeta skozi prizmo primerjave med socializmom in kapitalizmom oz. (neo)liberalizmom, kar tvori zanimivo analizo slovenske družbe pred tranzicijo, hkrati pa nam daje tudi nov pogled na tranzicijsko in sedanje obdobje. Tekst je družbeno in politično kritičen, saj neposredno opozarja na napake vlad ter na premalo intenzivno delovanje na področju revščine in neenakosti.

Osrednja tema monografije pa ni le družbena neenakost, ampak tudi socialni kapital. Slednjega predstavlja kot koncept, s katerim je mogoče obravnavati neenakosti v današnjih razmerah individualiziranih neenakosti in tveganj (kot jih označi na primer Beck). Kot izvor socialnega kapitala opredelita socialne mreže, pri čemer je socialni kapital kakovostni izraz treh mrežnih lastnosti: navzočnosti virov, dosegljivosti virov ter uporabnosti teh virov v smislu uspešnosti in učinkovitosti. Tako poudarita povezanost med posameznikovo umeščenostjo v mikrookoliš, njegovo izključenostjo na življenjsko pomembnih področjih ter splošno družbeno neenakostjo, ki se reproducira.

ra skozi te povezave (str. 43). Pri tem se navežeta predvsem na Bourdieuev pristop in položaj posameznika, družbeno neenakost, pa tudi teoretsko opišeta z razmerji med kulturnim, socialnim in ekonomskim kapitalom znotraj časovne dimenzije.

Ta teoretski model je empirično konkretiziran v drugem delu knjige, kjer podajata opis raziskave, izvedene na ljubljanskem območju desetih skupnosti. Cilj raziskave je bil poskus ocene socialnega kapitala posameznih skupnosti. Pri tem je treba poudariti, da sama avtorja opredelita cilj raziskave kot napolnjen s socialnopolitičnim namenom, in sicer kot stremenje k izboljšanju oprijemališč in mobilnosti naseljencev v socialnih prostorih desetih ljubljanskih skupnosti (str. 46). Zanimanje raziskave je bilo usmerjeno na vprašanje, ali sežejo intervencije javnih, nevladnih in zasebnih organizacij na obrobje mesta, kakšne so razlike v javnem življenju med ljudmi, ki živijo v mestnem jedru in tistimi, ki živijo na obrobju občine in kako to vpliva na osebne odnose do skupnosti. Skupnosti so bile opazovane glede na stopnjo aktivnosti, pa tudi strukturo društev in dejavnosti. Z raziskavo so bile ugotovljene precejšnje razlike med mestnimi in vaškimi skupnostmi. Solidarnost in samopomoč naj bi bili bolj razviti v vaških skupnosti, kar je povezano s slabšo dostopnostjo in z izrazitim pomanjkanjem ustreznih javnih služb v teh skupnostih. Raziskava je tudi odkrila več problematičnih področij na ravni analiziranih skupnosti, in sicer izgubo prostorov in s tem povezano manjšanje skupnostnih aktivnosti ter slabo informiranost, na kar se navezuje zmanjšanje socialnega kapitala v določenih proučevanih skupnostih.

Avtor in avtorica nato zaključita, da 'pomanjkanje skupnostnih mrež, ki nastaja zaradi napačne mestne politike, vpliva na večanje družbenih neenakosti' (str. 61). 'Analiza skupnosti je namreč pokazala, da obdobje tranzicije povečuje neenakosti tudi na lokalni ravni. Zato bi bilo vlaganje v odnosne mreže na mikroravni strateškega pomena za krepitev skupnosti' (str. 62).

S. Dragoš in V. Leskošek ostajata zvesta svojemu socialnopolitičnemu cilju, saj opozarjata na probleme v skupnostih in nakazujeta področja reševanja. Knjigo priporočam vsem bralcem, ki jih zanimajo tematike družbene neenakosti in socialnega kapitala in tudi političnim akterjem, ker jih problematika in nasveti v tej knjigi neposredno zadevajo in bi na postavljene izzive lahko odgovorili.

Urban SUŠA

Ken Booth (ur.) in Tim Dunne (ur.)
Worlds in Collision: Terror and the Future of Global Order
 Palgrave Macmillan, Houndmills 2002,
 str. 376, \$ 17.95 (ISBN 0-333-99805-7)

"V svetu po 11. septembru moramo najti nove načine, kako se soočiti z novimi grožnjami in izzivi," so besede, ki jih je (še) dobri dve leti po dogodkih na Manhattnu in v Washingtonu, izrekel Tom Ridge, ameriški minister za domovinsko varnost, ko je v začetku leta 2004 upravičeval zadnjo izmed tehnoloških novotarij, s katero so ZDA okrepile obči nadzor nad svojimi in tujimi državljani. Same po sebi seveda